

Τι γυρεύει η Σώτη Τριανταφύλλου ανάμεσά μας;

Από τον ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟ

Σώτη Τριανταφύλλου,
Σικελικό ειδύλλιο, Πατάκη,
Αθήνα 2021, σελ. 304

Τα ψήγματα που χρύσιζαν αποδείχθηκε πως ήταν θειάφι. Παρ' όλα αυτά το χωριό κράτησε την νοσταλγία του χρυσού στο όνομά του. Το λένε Ριβοντόρο. Είναι ένα χωριό στην ενδοχώρα της Σικελίας που διαθέτει ό,τι μπορεί να προσφέρει η ιστορική μεγαλόνησος. Την φτώχεια του, τις οικογένειες με τα πολλά παρακλάδια και τα ξαδέλφια, την τιμή της παρθενίας, τον υποχρεωτικό γάμο για την αποκατάστασή της, την μαφία του και το πέπλο της σιωπής που την περιβάλλει, τους μετανάστες του, τις φραγκοσυκιές του, τους χαρακτήρες του και τους καραμπινιέρους του. Θα έλεγα πως αυτή είναι η πρώτη αρετή του μυθιστορήματος. Η Σώτη Τριανταφύλλου σκηνοθετεί τον χώρο με την ειλικρίνεια του βιώματος. Χωρίς στερεότυπα. Λες κι έχει μπει μέσα στην φωνή της ο ίδιος ο Σάσα.

Σ' αυτό το χωριό μεγαλώνει η Κοντσέτα. Κόρη μαραγκού, σαν τον Πινόκιο, μόνον που η ίδια δεν είναι φτιαγμένη από ξύλο. Είναι ένα κορίτσι που όταν γίνεται κοπέλα γοητεύει τα αρσενικά σχεδόν παρά την θέλησή της. Της αρέσει ο κινηματογράφος, ειδικά οι κωμωδίες, ειδικότερα δε ο Αλμπέρτο Σόρντι. Με τις λίγες οικονομίες της αγοράζει κρυφά ένα περιοδικό με φωτογραφίες και επεισόδια από την ζωή των ηθοποιών. Ταυτίζεται με την Τζελσομίνα που την βασανίζει ο Τσαμπανό στην Σπράντα. Τα έργα τα βλέπει στο σεντόνι που απλώνουν στο καφενείο τις Κυριακές, πάντα συνοδευόμενη από τον πατέρα της. Αγαπάει και το κουκλοθέατρο και, το κυριότερο, θέλει να τελειώσει το σχολείο για να γίνει αν τα καταφέρει νοσοκόμα ή δικαστίνα.

Πού βρίσκει την δύναμη του χαρακτήρα της; Πού βρίσκει την δύναμη να αντισταθεί στον άγραφο νόμο που την υποχρεώνει να παντρευτεί αυτόν που πήρε την τιμή

Η συγγραφέας Σώτη Τριανταφύλλου.

της; Ο Γκούιντο της άρεσε και γι' αυτό τον έβαλε στο σπίτι της μια μέρα που έλειπαν όλοι. Τώρα όμως τον σιχάινεται. Αυτή είναι η δεύτερη αρετή του κειμένου. Ο χαρακτήρας αναδύεται σαν ανάγλυφο μέσα από την συμπεριφορά του που τον φέρνει σε σύγκριση με το περιβάλλον του. Μην ψάχνετε κοινωνιολογικές ή ψυχολογικές αναλύσεις απ' αυτές που με την φλυαρία τους έχουν αφυδατώσει το σύγχρονο μυθιστόρημα. Τον βιασμό, την καταπίεση, η Τριανταφύλλου τα περιγράφει ως φυσικά φαι

νόμωνα του ανθρωπίνου σύμπαντος. Δεν προσπαθεί να μεταφέρει το *Δεύτερο φύλο* της Μπωβουάρ στην ατμόσφαιρα της Σικελίας. Μυθιστόρημα γράφει, δράμα πλάθει. Οι χαρακτήρες δεν κρίνονται από τις απόψεις τους ή, χειρότερα ακόμη, απ' τις απόψεις του συγγραφέα. Κρίνονται απ' την συμπεριφορά τους.

Κάποια στιγμή η Κοντσέτα θα γνωρίσει τον Ντε Ματέις. Αυτός γεννήθηκε στα συντρίμια που άφησε πίσω του ο σεισμός στην Μεσσίνα, το 1905 αν δεν κάνω λάθος,

Έζησε την Ιταλία του Μουσσολίνι, πολέμησε στην Αβησσυνία και την Αλβανία και εγκαταστάθηκε στην Μόντενα με την αγαπημένη του Ρομπέρτα, με την οποία τώρα έχουν χωρίσει. Εκείνη τον κατηγορεί ότι παραμέλησε την αρρώστια απ' την οποία πέθανε η κόρη τους της οποίας το πένθος το κουβαλάει μαζί του. Αγαπάει τα αυτοκίνητα κούρσας, αν και οδηγεί ένα φιατάκι. Ήθελε να κάνει καριέρα μεταδίδοντας στο ραδιόφωνο αγώνες αυτοκινήτων. Όμως έγινε καραμπινιέρους. Τώρα τον έχουν μεταθέσει στο Ριβοντόρο όπου γνωρίζει την Κοντσέτα. Την προσλαμβάνει καθαριστρια στο Τμήμα, την βοηθάει να μελετάει τα μαθηματά της για να τελειώσει το σχολείο. Χωρίς περιττές υπερβολές, με την διακριτικότητα με την οποία συμπεριφέρεται στους χαρακτήρες της, η Τριανταφύλλου τον δείχνει να υποκύπτει στην σχεδόν αυτονόητη ταύτιση της Κοντσέτα με την χαμένη του κόρη. Ίσως και με κάποιες νύξεις ερωτικής διάθεσης, οι οποίες όμως παραμένουν νύξεις. Τίποτε φοβερό.

Ο Ντε Ματέις φιλοδοξεί να χτυπήσει την μαφία. Είναι στα μέσα της δεκαετίας του πενήντα, οι οικογένειες είναι πανταχού παρούσες στην Νότια Ιταλία και την Σικελία και οι διασυνδέσεις τους με την πολιτική τάξη της Ρώμης είναι πολύ ισχυρότερες από τις προθέσεις του όποιου καραμπινιέρου. Η εποχή της αφύπνισης και της σύγκρουσης μαζί τους αργεί ακόμη να έρθει. Η εξουσία τους είναι τόσο βαθιά ριζωμένη στα κοινωνικά κύτταρα που δυσκολεύεται να την ξεχωρίσεις. Ο Ντε Ματέις, παρά τον όγκο των φακέλων και των περιστατικών, το μόνο που καταφέρνει είναι να χάσει την ζωή του.

Θα μπορούσα να πω κι άλλα πολλά, όμως παραμονεύει το spoiler. Να πω απλώς ότι και στην περίπτωση του καραμπινιέρου και της μαφίας του ισχύει, ότι ισχύει και για την Κοντσέτα και για την καταπιεσμένη της ζωή. Δεν ενδιαφέρουν οι απόψεις του για την μαφία, ούτε οι λόγοι για τους

οποίους έχει πεισώσει. Θα ήταν βαρετό άλλωστε. Εκείνο αντίθετα που ενδιαφέρει είναι ότι ο καραμπινιέρος ζει τον πόλεμο που δεν καταφέρνει καν να κηρύξει σαν να είναι η μοίρα του. Όπως η μοίρα της Κοντσέτα είναι ο εγκλεισμός της και η σύγκρουση με τους όρους της ζωής της.

Το *Σικελικό ειδύλλιο* δεν είναι ηθογράφημα. Ο αναγνώστης προειδοποιείται από το παράθεμα του Έλιο Βιττορίνι στο μύθο: «Για να αποφευχθεί κάθε διαφορόμενο και παρεξηγήσεις, προειδοποιώ τον αναγνώστη ότι ο πρωταγωνιστής δεν είναι αυτοβιογραφούμενο πρόσωπο και η Σικελία που τον πλαισιώνει και τον συνοδεύει είναι η Σικελία από καθαρή τύχη. Επειδή το όνομα Σικελία ηχεί καλύτερα σ' αυτιά μου από την Περσία ή τη Βενεζουέλα. Κατά τ' άλλα φαντάζομαι πως όλα τα χειρόγραφα βρέθηκαν σ' ένα μπουκάλι». Όποιος θέλει να διαβάσει το μυθιστόρημα μέσα από τις περιστάσεις που περιγράφει μπορεί. Πλούτος επεισοδίων, ένας πολυμελής θίασος από δευτερεύοντες χαρακτήρες –καρτερίστες–, ό,τι πρέπει για να θέλεις να πας στην επόμενη σελίδα. Πλην όμως αν μείνεις μόνον στις περιστάσεις, στο τέλος θα μείνεις με την απορία. Γιατί γίνονται όλ' αυτά; Όπως έχουμε εθιστεί στις συνταγές που η ψυχολογία και η κοινωνιολογία μας προσφέρουν σε καλή τιμή για να ερμηνεύουμε το ανθρώπινο σύμπαν περιμένουμε πάντα μια απάντηση στο «γιατί». Μια απάντηση που θα μας καθησυχάσει και θα μας πείσει ότι υπάρχει λύση. Οι καθηδρικοί ναοί των ιδεολογιών που βασάνισαν τον εικοστό αιώνα γκρεμίστηκαν με πάταγο. Το κενό που άφησαν πίσω τους παλεύει να το καλύψει η μεθαδόνη των σωτηριολογικών θεωριών. Το αστικό δράμα του Ίμπσεν μπορεί να μην μας προβληματίζει πια· δόξα τω Θεώ μας ανακουφίζουν τα ντιβάνια των ψυχαναλυτών που μας υπόσχονται ότι υπάρχει λύση στον δεσμό της ύπαρξης. Η ισοτιμία των πολιτισμών, η αναγνώριση του διαφορετικού ως απόλυτη αξία, οι έμφυλες ταυτότητες, η χορτοφαγία, ακόμη και η ποδηλασία μάς προτείνουν μια καλύτερη ζωή. Ο πόλεμος που έχει κηρύξει ο Δυτικός Πολιτισμός κατά του εαυτού του οφείλεται στον φόβο που του προκαλεί η αντίληψη η οποία βρίσκεται στον πυρήνα του: Είμαστε καταδικασμένοι να ψάχνουμε μιαν απάντηση στο «γιατί», οφείλουμε να γνωρίζουμε όμως πως αυτή δεν υπάρχει. Και επειδή ακριβώς δεν υπάρχει συνεχίζουμε να την ψάχνουμε. Αν βρούμε την απάντηση δεν χρειαζόμαστε την σκέψη μας. Μπορούμε να βαφτιστούμε ή να αγοράσουμε οποιοδήποτε δόγμα και να έχουμε το κεφάλι μας ήσυχο. Το αναπάντητο «γιατί» είναι η κινητήρια δύναμη της σκέψης. Γιατί ο Ρασκόλνικoff σκότωσε την γριά; Γιατί ο Σταβρόγκιν δάγκωσε το αυτί του νομάρχη; Γιατί ο Άχαμπ οργώνει τον ωκεανό για να πετύχει τον Μόμπι Ντικ; Η μεγάλη ιδέα που κατέθεσαν οι τραγι-

κοί σήμερα μοιάζει περισσότερο επείγουσα παρά ποτέ.

Η έλεις να πεις ότι το *Σικελικό ειδύλλιο* είναι τραγωδία; Δεν ξέρω αν είναι τραγωδία, πάντως το υδατογράφημα της σκέψης του είναι η τραγική ύπαρξη. Γιατί ο Ντε Ματέις συνεχίζει να ελπίζει ότι θα χτυπήσει την μαφία, ενώ ξέρει ότι έχει χάσει το παιχνίδι; Γιατί η Κοντσέτα παλεύει ως την τελευταία στιγμή να ξεφύγει από το περιβάλλον της, ενώ είναι αρκετά σοφή με τον τρόπο της ώστε να ξέρει πως δεν θα τα καταφέρει; Και για να μην παρεξηγηθεί: μια μικρή τραγωδία χωρίς μεγαλοστομίες, χωρίς θεαματικές χειρονομίες, γραμμένη στην σουρντίνα της καθημερινότητας. Γραμμένη και με τον υποδόριο σαρκασμό που χαρακτηρίζει την γραφή της Τριανταφύλλου και αναδεικνύει τις τραγικές προδιαγραφές των ηρώων της. Η τραγωδία χρειάζεται τον σαρκασμό όπως το μελό τις ερωτικές εξομολογήσεις.

Ομολογώ ότι δεν είμαι αντικειμενικός κριτής. Η Σώτη Τριανταφύλλου είναι φίλη. Αυτό όμως είναι το λιγότερο και πέστε ότι συγχωρείται. Εκείνο όμως που δεν συγχωρείται είναι ότι μοιράζομαι μαζί της τις ίδιες ανησυχίες και την ίδια απαισιοδοξία. Είναι κακό πράγμα να είσαι απαισιόδοξος σε έναν κόσμο που προσκυνάει το Τότεμ

της προόδου. Είναι κακό πράγμα να φοβάσαι τον ισλαμικό επεκτατισμό την στιγμή που ένα μεγάλο μέρος του Δυτικού κόσμου τον αντιμετωπίζει ως τον μόνον τρόπο ανανέωσης των κυττάρων του. Είναι κακό πράγμα να μην σέβεσαι την πίστη του άλλου, ακόμη κι αν αυτός είναι έτοιμος να σου κόψει το κεφάλι επειδή υπερασπίζεις την δική σου. Είναι κακό πράγμα να ανησυχείς για τον εφησυχασμό της, εν πολλοίς, άθειας Ευρώπης απέναντι στους μουσουλμανικούς πληθυσμούς, τις μαντίλες και τα μπουρκίνι. Είναι κακό πράγμα να μην πιστεύεις ότι η αναγνώριση του κοινωνικού φύλου θα απαλλάξει τον κόσμο μας από την πατριαρχία που τον βασανίζει από τον καιρό του Αβραάμ και του Δευκαλίωνα. Γενικά είναι κακό πράγμα να αναρωτιέσαι μήπως τα πράγματα δεν είναι ακριβώς όπως μας τα παρουσιάζει η χαρούμενη σοσιαλδημοκρατία των καιρών. Είναι κακό πράγμα να μην πιστεύεις ότι ο κόσμος μας είναι ο καλύτερος των κόσμων και οι αιώνες που έφτυσαν αίμα και ξόδεψαν τόνους φαίς ουσίας για να τον φτιάξουν, καλύτερα να ξεχαστούν. Δεν είχαν το ορθό λεξιλόγιο που σήμερα μας επιτρέπει να έχουμε ήσυχη την συνειδήσή μας. Για να μην μιλήσω για τα πολιτικά, όπου, ω της φρίκης, η Σώτη τόλμησε να αντισταθεί στην προοδευτική διακυβέρνηση της πενταετίας. Και μάλιστα στο όνομα της «κοινής ευνρέπει-

ας» – της οργουελιανής *common decency*. Και λέω τόλμησε, για να απαντήσω στην πανίδα του διαδικτύου αλλά και πολλών «συστημικών» μέσω των κλαψουρίζουν ότι δεν υπάρχει πλέον διανοήση. Η ότι ό-σοι εμφανίζονται ως διανοούμενοι δεν έχουν τόλμη. Και η Σώτη, ο υπογράφων υπήρξαμε θύματα ενός κακομοίρη που σι-τίζεται σέρνοντας τους «αιρετικούς» στα δικαστήρια. Πόσοι απ' αυτούς που μιλούν για τόλμη έχουν υποστεί δίωξη για τις απόψεις τους; Και πόσοι έχουν υποστεί τον δικαστικό-οικονομικό διωγμό που άντεξε αυτό το περιοδικό;

Δεν λέω τίποτε πρωτότυπο αν πω ότι η σαβούρα της «πολιτικής ορθότητας» είναι παιδί του Δυτικού πανεπιστημίου. Το πανεπιστήμιο από τότε που σταμάτησε να παράγει σκέψη παράγει κανόνες ορθής συμπεριφοράς. Η αδυναμία της ελληνικής κοινωνίας να συνειδητοποιήσει πως οδηγήθηκε στην πτώχευση και παρ' όλignon στην κατάρρευση οφείλεται στο γεγονός ότι τον ρόλο της πνευματικής κοινότητας τον καταχρώνται σε όλες τις δεκαετίες της μεταπολίτευσης οι «πανεπιστημιακοί». Δεν αναφέρωμαι, εννοείται, στο μικρό ποσοστό των σοβαρών καθηγητών. Αναφέρωμαι στους «πανεπιστημιακούς», σ' αυτό το είδος που υπογράφει προοδευτικές διακηρύξεις, ενίοτε δε εμφανίζεται και στην Βουλή ή αρπάξει και κάνα υπουργείο. Έχουμε τον Βαρουφάκη. Πόσοι βαρουφάκηδες σέρνονται από πίσω, οι οποίοι έχουν την σωφροσύνη να μην φέρνονται σαν παγώνια για να μην τους πάρουμε ειδήση; Στην δεκαετία του εξήντα ο Τερζάκης, ο Σεφέρης, ο Θεοτοκάς, ο Τσίρκας άρθρωναν δημόσιο λόγο στο όνομα του δημιουργικού τους έργου. Όχι στο όνομα της θέσης τους.

Ε είναι ένας ακόμη λόγος που χάρηκα διαβάζοντας το μυθιστόρημα της Σώτης Τριανταφύλλου. Έχω την αφέλεια να εξακολουθώ να πιστεύω στην πνευματική δύναμη της μυθιστορηματικής γραφής. Μια γραφή που γεννήθηκε ανάμεσα στους ογκόλιθους της φιλοσοφίας και της θεολογίας και έφτασε ως τις μέρες μας υπερασπισόμενη την ελευθερία της μοναχικής, αν όχι ορφανής, σκέψης. Αυτή που παλεύουν να καταργήσουν οι κανόνες συμπεριφοράς της πολιτικής ορθότητας, οι οποίοι εννοείται ότι έχουν μολύνει και την μυθιστορηματική γραφή.

Η γνησιότητα της μυθιστορηματικής γραφής ξεγυμνώνει την σκέψη. Κι αυτή η γύμνια είναι που την κρίνει εντέλει. Αν είσαι ανειλικρινής στον δημόσιο λόγο σου, αυτό θα φανεί από την πρώτη κιόλας σελίδα του μυθιστορηματός σου. Όποιος διαβάσει το *Σικελικό ειδύλλιο*, την μικρή τραγωδία, θα διαπιστώσει ότι η δημόσια στάση της Σώτης έχει βαθιές ρίζες και στηρίζεται στην ειλικρίνεια της σκέψης της. Όχι πως δεν το ήξερα, αλλά καλό είναι να σ' το υπενθυμίζω. ▲

ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΑΔΕΙΑ: ΕΝΑΣ ΟΡΙΣΜΟΣ

Στη Ραψωδία Β' (851) της *Ιλιάδας* τον αναφέρει ως τρανό Βασιλιά:

«Παφλαγόνων δ' ἠγεῖτο Πυλαιμένεος λάσιον κῆρ».

Στη Ραψωδία Ε' (578-579) αποφασίζει να τον σκοτώσει – συνοπτικά, μέσα σε δύο στίχους:

Ο «δουρικλειτὸς» Μενέλαος, ο γιος του Ατρέα, τον πετυχαίνει με το δόρυ στην «κληῖδα».

Στη Ραψωδία Ν' (650-659) αλλάζει όμως γνώμη: τον βάζει να θρηνεί τον γιο του Αρπαλιώνα, («δάκρυα λείβων»)

που είχε δεχθεί το θανατηφόρο βέλος του Μηριόνη, στον «δεξιὸν γλουτὸν»

και στη συνέχεια να συνοδεύει το νεκρό του σώμα πίσω στην Τροία.

(Στο επεισόδιο αυτό δεν χρησιμοποιεί την προβλέψιμη φράση:

«τὸν δὲ κατ' ὄφθαλμῶν ἐρβεννή νύξ ἐκάλυπεν».)

Δικό του είναι άλλωστε το έργο.

Δεν λογοδοτεί σε κανέναν.

Αυτός αποφασίζει ποιοι θα ζήσουν, ποιοι θα πεθάνουν,

ποιοι θ' αναστηθούν.

ΥΓ.

(Όταν αργότερα έμαθε για τον Λάζαρο χαμογέλασε με νόημα.

Και στην τέχνη της σκηνοθεσίας, είχε προηγηθεί κάτι αιώνες).

— Χάρης Βλαβιανός